Cyngor Meddygol Cyffredinol

Cyhoeddwyd 25 Mawrth 2013 | Bydd yn dod i rym ar 22 Ebrill 2013

Credoau personol ac arfer meddygol

1 Yn *Arfer meddygol da*,* rydym yn nodi:

- 15 Rhaid i chi ddarparu arfer a gofal o safon da. Os byddwch yn asesu, yn gwneud diagnosis neu'n trin cleifion, rhaid i chi:

  a asesu cyflyrau'r claf yn ddigonol, gan ystyried eu hanes (gan gynnwys y symptomau a ffactorau seicolegol, ysbrydol, cymdeithasol a diwylliannol eraill), eu safbwyntiau a'u gwerthoedd; ac yn ôl yr angen, archwilio'r claf

  b darparu neu drefnu cyngor, archwiliadau neu driniaeth addas yn brydlon, yn ôl yr angen

  c cyfeirio claf at ymarferwr arall pan fyddai hyn yn bodloni anghenion y claf.

- 48 Rhaid i chi drin cleifion mewn ffordd deg a gyda pharch, beth bynnag fo eu dewisiadau mewn bywyd a'u credoau.

- 52 Rhaid i chi esbonio i gleifion os oes gennych wrthwynebiad cydwybodol i weithdrefn benodol. Rhaid i chi ddweud wrthynt bod ganddynt yr hawl i weld meddyg arall, gan sicrhau bod ganddynt ddigon o wybodaeth er mwyn arfer yr hawl honno. Wrth ddarparu'r wybodaeth hon, ni ddylech led-awgrymu neu fynegi anghymeradwyaeth o ffordd o fyw, dewisiadau neu gredoau'r claf. Os nad yw hi'n ymarferol i glaf drefnu eu bod yn gweld meddyg arall, rhaid i chi sicrhau bod trefniadau'n cael eu gwneud i gydweithiwr arall sy'n meddu ar gymwysterau addas i gyflawni eich rôl chi.

- 54 Ni ddylech gyfleu eich credoau personol (gan gynnwys eich credoau gwleidyddol, crefyddol a moesol) i'ch cleifion mewn ffyrdd sy'n cymryd mantais ar y ffaith eu bod yn agored i niwed, neu mewn ffyrdd sy'n debygol o beri gofid iddynt.

- 57 Rhaid i'r archwiliadau neu'r driniaeth a ddarparir gennych neu a drefnir gennych gael eu seilio ar yr asesiad yr ydych chi a'r claf yn ei wneud o'u hanghenion a'u blaenoriaethau, ac ar eich barn glinigol ynghylch effeithiolrwydd tebygol y dewisiadau ynghylch trin. Ni ddylech wrthod neu oedi triniaeth oherwydd eich bod o'r farn bod gweithredoedd neu ffordd o fyw claf wedi cyfrannu at eu cyflwr.

- Ni ddylech wahaniaethu mewn ffordd annheg yn erbyn cleifion neu gydweithwyr trwy ganiatáu i'ch safbwyntiau personol† effeithio ar eich perthnasoedd proffesiynol neu'r driniaeth yr ydych yn ei darparu neu'n ei threfnu...

* Cyngor Meddygol Cyffredinol (2012) *Arfer meddygol da* Llundain, CMC.

† Mae hyn yn cynnwys eich safbwyntiau am ffordd o fyw, diwylliant neu statws cymdeithasol neu economaidd claf neu gydweithiwr, yn ogystal â'r nodweddion sy'n cael eu diogelu gan ddeddfwriaeth: oedran, anabledd, ailbennu rhywedd, hil, priodas a phartneriaeth sifil, beichiogrwydd neu famolaeth, crefydd neu gredo, rhyw a chyfeiriadedd rhywiol.

2 Yn yr arweiniad hwn, byddwn yn esbonio sut y mae modd i feddygon weithredu'r egwyddorion hyn. Bydd methiant difrifol neu barhaus i ddilyn yr arweiniad hwn yn peryglu'ch cofrestriad.

Gwerthoedd a chredoau personol mewn arfer meddygol

3 Rydym yn cydnabod bod credoau personol ac arferion diwylliannol yn ganolog i fywydau meddygon a chleifion, a bod gan bob meddyg werthoedd personol sy'n effeithio ar eu gwaith o ddydd i ddydd. Nid ydym yn dymuno atal meddygon rhag gweithredu yn unol â'u credoau a'u gwerthoedd, ar yr amod eu bod yn dilyn yr arweiniad yn *Arfer meddygol da* hefyd. Nid ydym yn dymuno atal cleifion rhag cael gofal sy'n cyd-fynd gyda neu sy'n bodloni gofynion eu credoau a'u gwerthoedd ychwaith.

Credoau personol meddygon

4 Mae modd i feddygon wneud gwaith meddygol yn unol â'u credoau, ar yr amod eu bod yn gweithredu yn unol â deddfwriaeth berthnasol ac:

- nad ydynt yn trin cleifion mewn ffordd annheg
- nad ydynt yn atal cleifion rhag manteision ar wasanaethau neu driniaeth feddygol briodol
- nad ydynt yn peri gofid i gleifion.

Os bydd unrhyw rai o'r amgylchiadau hyn yn debygol o godi, disgwyliwn i feddygon ddarparu gofal, cyngor neu gymorth effeithiol i gleifion, yn unol ag *Arfer meddygol da*, beth bynnag fo eu credoau personol.*

Materion cyfreithiol

5 Fel y mae *Arfer meddygol da* yn nodi mewn ffordd eglur, rhaid i feddygon sicrhau eu bod yn ymwybodol o'r materion diweddaraf a dilyn y gyfraith sy'n berthnasol i'w gwaith. Er enghraifft, mae *Deddf Cydraddoldeb 2010* a deddfwriaeth gyfatebol yng Ngogledd Iwerddon yn gwahardd meddygon rhag gwahaniaethu mewn ffordd uniongyrchol neu anuniongyrchol yn erbyn eraill, neu aflonyddu arnynt, ar sail nodwedd a ddiogelir† pan fyddant yn darparu gwasanaethau meddygol. Yn ogystal, mae rhywfaint o ddeddfwriaeth:

a yn rhoi'r hawl benodol i feddygon arfer gwrthwynebiad cydwybodol i'r cam o ddarparu triniaeth neu weithdrefnau penodol

b yn caniatáu neu'n gwahardd triniaethau neu weithdrefnau penodol.

6 Nid yw'r gyfraith yn rhoi rheidrwydd ar feddygon i ddarparu triniaethau neu weithdrefnau y maent wedi gwneud asesiad nad ydynt yn briodol ar lefel glinigol, neu nad ydynt yn cynnig budd cyffredinol i'r claf.

7 Mae'r atodiad cyfreithiol (tudalennau 6-7) yn darparu gwybodaeth am rywfaint o ddeddfwriaeth berthnasol. Dylech geisio cyngor cyfreithiol os nad ydych yn siŵr a ydych yn mynd yn groes i'r gyfraith yn y wlad yr ydych yn gweithio ynddi, trwy arfer gwrthwynebiad cydwybodol.

Gwrthwynebiad cydwybodol

8 Efallai y byddwch yn dewis peidio darparu gweithdrefn benodol o ganlyniad i'ch gwerthoedd a'ch credoau personol, ar yr amod na fydd hyn yn arwain at wahaniaethu uniongyrchol neu anuniongyrchol yn erbyn cleifion unigol neu grwpiau o gleifion, neu'n aflonyddu arnynt. Mae hyn yn golygu na ddylech wrthod trin claf penodol neu grŵp o

* Er enghraifft, os mai chi yw'r unig feddyg sy'n meddu ar y statws cyfreithiol i lofnodi tystysgrif amlosgi, ni ddylech wrthod gwneud hynny ar sail eich gwrthwynebiad personol neu grefyddol chi i amlosgi.

† Rhoddir esboniad o'r termau 'gwahaniaethu', 'aflonyddu' a 'nodwedd a ddiogelir' yn yr atodiad cyfreithiol ar dudalennau 6-7.

gleifion oherwydd eich credoau personol neu'ch safbwyntiau amdanynt.* Ac ni ddylech wrthod trin canlyniadau dewisiadau ffordd o fyw yr ydych chi'n gwrthwynebu iddynt oherwydd eich credoau, ar iechyd.†

9 Mae gan gyrff cyflogi a chontractio yr hawl i fynnu bod meddygon yn cyflawni gofynion cytundebol‡ y gallent fod yn cyfyngu ar ryddid meddygon i weithio yn unol â'u cydwybod. Mae hwn yn fater rhwng meddygon a'u cyrff cyflogi neu gontractio.

10 Ar ôl ystyried eich rhwymedigaethau cyfreithiol a moesegol, os byddwch yn dymuno arfer gwrthwynebiad cydwybodol i wasanaethau neu weithdrefnau penodol, rhaid i chi wneud eich gorau i sicrhau bod cleifion y gallent ymgynghori gyda chi amdanynt, yn ymwybodol o'ch gwrthwynebiad ymlaen llaw. Mae modd i chi wneud hyn trwy sicrhau bod unrhyw ddeunydd argraffedig am eich practis a'r gwasanaethau a ddarparir gennych yn esbonio os na fyddwch yn darparu unrhyw wasanaethau fel arfer oherwydd gwrthwynebiad cydwybodol.

11 Yn ogystal, dylech fod yn agored am eich gwrthwynebiad cydwybodol gyda chyflogwyr, partneriaid neu gydweithwyr. Dylech ystyried gyda nhw sut y bydd modd i chi weithredu yn unol â'ch credoau, heb beryglu gofal i gleifion a heb roi baich ormodol ar gydweithwyr.

12 Mae gan gleifion yr hawl i gael gwybodaeth am eu cyflwr a'r dewisiadau sydd ar gael iddynt. Os bydd gennych chi wrthwynebiad cydwybodol i driniaeth neu weithdrefn a allai fod yn briodol ar lefel glinigol ar gyfer y claf, rhaid i chi gymryd y camau canlynol.

- **a** Dweud wrth y claf nad ydych yn darparu'r driniaeth neu'r weithdrefn benodol, gan fod yn ofalus na fyddwch yn peri gofid. Efallai y byddwch yn dymuno sôn am y rheswm dros eich gwrthwynebiad, ond rhaid i chi fod yn ofalus na fyddwch yn lled-awgrymu unrhyw feirniadaeth o'r claf.
- **b** Dweud wrth y claf bod ganddynt yr hawl i drafod eu cyflwr a'r dewisiadau ynghylch triniaethau (gan gynnwys y dewis yr ydych yn gwrthwynebu iddo) gydag ymarferwr arall nad oes ganddynt yr un gwrthwynebiad â chi, ac y byddant yn gallu cynnig cyngor iddynt am y driniaeth neu'r weithdrefn yr ydych yn gwrthwynebu iddi
- **c** Sicrhau bod gan y claf ddigon o wybodaeth er mwyn trefnu eu bod yn gweld meddyg arall nad oes ganddynt yr un gwrthwynebiad â chi.

13 Os na fydd hi'n ymarferol bod claf yn trefnu gweld meddyg arall, rhaid i chi sicrhau bod trefniadau'n cael eu gwneud – yn ddi-oed – bod cydweithiwr sy'n meddu ar gymhwyster addas yn cynghori, yn trin neu'n cyfeirio'r claf. Rhaid i chi gofio sefyllfa agored i niwed y claf, gan weithredu'n brydlon er mwyn sicrhau na wrthodir triniaeth neu wasanaethau priodol iddynt. Os bydd gan y claf anabledd, dylech wneud addasiadau rhesymol§ i'ch arfer er mwyn eu galluogi i gael gofal sy'n bodloni eu hanghenion. Mewn argyfyngau, ni ddylech wrthod darparu triniaeth sy'n angenrheidiol er mwyn achub bywyd neu er mwyn atal iechyd unigolyn rhag gwaethygu mewn ffordd ddifrifol oherwydd bod y driniaeth yn mynd yn groes i'ch credoau personol chi.

14 Ni fydd angen i chi o reidrwydd i derfynu ymgynghoriad gyda'ch claf oherwydd bod gennych chi wrthwynebiad i driniaeth neu weithdrefn a allai fod yn briodol iddynt. Fodd bynnag, os byddwch yn teimlo (neu os bydd y claf yn teimlo) bod eich gwrthwynebiad

* Er enghraifft, mae hyn yn golygu na ddylech wrthod darparu gwasanaethau meddygol i glaf oherwydd bod y claf yn bwriadu ymgymryd â phroses ailbennu rhywedd neu eu bod yn mynd trwy broses o'r fath ar hyn o bryd. Fodd bynnag, mae modd i chi benderfynu peidio darparu neu gyfeirio unrhyw gleifion (gan gynnwys cleifion y maent yn bwriadu ymgymryd â phroses ailbennu rhywedd) am wasanaethau penodol y mae gennych chi wrthwynebiad cydwybodol iddynt, er enghraifft, triniaethau sy'n achosi anffrwythlondeb.

† Er enghraifft, er y byddwch yn penderfynu peidio darparu dulliau atal cenhedlu (gan gynnwys atal cenhedlu brys) i unrhyw glaf, mae hyn yn golygu nad oes modd i chi fod yn fodlon eu presgripsiynu i fenywod sy'n byw yn unol â'ch credoau chi yn unig (ee trwy bresgripsiynu ar gyfer menywod priod ond nid ar gyfer menywod di-briod).

‡ Ac eithrio pan na fydd y gofynion hynny yn cyd-fynd gyda deddfwriaeth neu pan fo'r gyfraith yn cynnig amddiffyniad ar sail cydwybod.

§ Mae hwn yn ofyniad dan *Ddeddf Cydraddoldeb 2010*. Nid yw 'addasiadau rhesymol' yn golygu newidiadau i'r amgylchedd ffisegol yn unig. Gall gynnwys, er enghraifft, bod yn hyblyg ynghylch amser neu hyd apwyntiad, a gwneud trefniadau ar gyfer y sawl y mae ganddynt anawsterau cyfathrebu, megis nam ar eu clyw. Am ragor o wybodaeth, trowch at wefan y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol (www.equalityhumanrights.com/advice-and-guidance).

cydwybodol yn eich atal chi rhag gwneud asesiad gwrthrychol, dylech awgrymu unwaith eto y dylai'r claf geisio cyngor a thriniaeth mewn man arall.

15 Ni ddylech atal cleifion rhag manteisio ar wasanaethau neu eu gadael heb unrhyw le i droi.

16 Beth bynnag fo'ch credoau personol chi am y weithdrefn dan sylw, rhaid i chi barchu urddas a safbwyntiau'r claf.

Sut allai credoau personol claf effeithio ar eu gofal iechyd?

17 Gallai credoau personol cleifion beri iddynt:

- ofyn am weithdrefn am resymau crefyddol, diwylliannol neu gymdeithasol yn bennaf
- gwrthod triniaeth yr ydych chi o'r farn ei bod er budd cyffredinol iddynt.

Gweithdrefnau a ddarparir am resymau crefyddol neu ddiwylliannol yn bennaf

18 Os bydd cleifion (neu'r rhai y mae ganddynt gyfrifoldeb rhiant drostynt) yn gofyn am weithdrefn, megis enwaedu plant gwrywaidd, am resymau crefyddol neu ddiwylliannol yn bennaf, dylech drafod manteision, risgiau a sgil-effeithiau'r weithdrefn gyda nhw. Fel arfer, dylech ddarparu gweithdrefnau[*] y mae cleifion yn gofyn amdanynt ac y byddwch chi yn asesu eu bod er budd cyffredinol y claf. Os mai plentyn yw'r claf, fel arfer, dylech ddarparu gweithdrefn neu driniaeth sydd er eu budd pennaf yn ôl eich asesiad chi. Ym mhob sefyllfa, bydd angen i chi sicrhau caniatâd y claf neu'r rhiant hefyd.

19 Wrth asesu'r hyn sydd er budd cyffredinol cleifion y maent yn oedolion, rhaid i chi ystyried eu gwerthoedd a'u credoau diwylliannol, eu gwerthoedd a'u credoau crefyddol a'u gwerthoedd a'u credoau eraill. Am gyngor pellach ynghylch asesu budd cyffredinol, trowch at ein harweiniad, *Caniatâd: cleifion a meddygon yn gwneud penderfyniadau gyda'i gilydd*[†] a *Triniaeth a gofal tuag at ddiwedd oes: arfer da wrth wneud penderfyniadau*.[‡]

20 Os mai plentyn yw'r claf, rhaid i chi symud ymlaen ar sail budd pennaf y plentyn, a gyda chaniatâd. Bydd asesu budd pennaf yn cynnwys gwerthoedd a chredoau[¶] diwylliannol, gwerthoedd a chredoau crefyddol a gwerthoedd a chredoau eraill y plentyn a/neu'r rhieni.[§] Dylech sicrhau caniatâd y plentyn os byddant yn meddu ar yr aeddfedrwydd a'r ddealltwriaeth i'w rhoi. Os na, dylech sicrhau caniatâd yr holl rai y mae ganddynt gyfrifoldeb rhiant. Os na fydd modd i chi sicrhau caniatâd ar gyfer gweithdrefn, er enghraifft, oherwydd nad yw'r rhieni yn gallu cytuno, ac nid oes modd datrys yr anghydfod mewn ffordd anffurfiol, dylech:

- hysbysu rhieni'r plentyn nad oes modd i chi ddarparu'r gwasanaeth oni bai bod y llys yn rhoi'r awdurdod i chi wneud hynny
- cynghori rhieni'r plentyn i geisio cyngor cyfreithiol ynghylch gwneud cais i'r llys.

21 Os byddwch yn barnu nad yw gweithdrefn er budd pennaf plentyn, rhaid i chi esbonio hyn i'r plentyn (os bydd modd iddo ef neu hi ddeall hynny) ac i'w rhieni. Os na fyddwch o'r farn bod y weithdrefn yn cynnig budd cyffredinol i glaf sy'n oedolyn, rhaid i chi esbonio hyn iddynt. Ni fydd rheidrwydd arnoch i ddarparu triniaethau mewn achosion o'r fath. Os ydych yn gwrthwynebu i'r weithdrefn o ganlyniad i'ch

---

[*] Pan fyddwch yn meddu ar y wybodaeth, y sgiliau a'r profiad i wneud hynny mewn ffordd ddiogel.

[†] Cyngor Meddygol Cyffredinol (2008) *Caniatâd: cleifion a meddygon yn gwneud penderfyniadau gyda'i gilydd* Llundain, CMC.

[‡] Cyngor Meddygol Cyffredinol (2010) *Triniaeth a gofal tuag at ddiwedd oes: arfer da wrth wneud penderfyniadau* Llundain, CMC. Gweler paragraffau 13 a 40-46.

[§] Yma, mae 'rhieni' yn golygu'r holl rai sy'n meddu ar gyfrifoldeb rhiant dros y plentyn.

[¶] Yn ogystal, rhaid i chi ddilyn ein harweiniad ynghylch trin cleifion 0-18 oed. Cyngor Meddygol Cyffredinol (2007) *0–18 oed: arweiniad i bob meddyg* Llundain, CMC, paragraffau 34–35.

credoau crefyddol neu foesol, dylech ddilyn ein cyngor ynghylch gwrthwynebiad cydwybodol (paragraffau 8-16).

22 Os byddwch yn cytuno cyflawni unrhyw weithdrefn am resymau crefyddol neu ddiwylliannol, rhaid i chi fodloni'r un safonau o ran arfer ag y maent yn ofynnol ar gyfer cyflawni gweithdrefnau therapiwtig, gan gynnwys:

- meddu ar y sgiliau a'r profiad angenrheidiol er mwyn cyflawni'r weithdrefn a defnyddio mesurau priodol, gan gynnwys anesthesia, i leihau'r boen a'r anesmwythdra yn ystod y weithdrefn ac ar ôl hynny, gymaint ag y bo modd
- sicrhau eich bod yn diweddaru'ch gwybodaeth a'ch sgiliau
- sicrhau bod yr amodau yn lanwaith
- darparu ôl-ofal priodol.

23 Os ydych yn cyflawni gweithdrefn enwaedu neu weithdrefn arall am resymau crefyddol, dylech esbonio i'r claf (neu, yn achos plant, eu rhieni), y gallant estyn gwahoddiad i'w cynghorydd crefyddol fod yn bresennol yn ystod y weithdrefn er mwyn rhoi cyngor ynghylch sut y dylid ei pherfformio er mwyn bodloni gofynion eu ffydd.

Cleifion sy'n gwrthod triniaeth

24 Rhaid i chi barchu penderfyniad claf cymwys i wrthod archwiliad neu driniaeth, hyd yn oed os byddwch o'r farn bod eu penderfyniad yn anghywir neu'n afresymol.* Mae modd i chi gynnig eich barn glinigol chi i'r claf, ond ni ddylech roi pwysau arnynt i dderbyn eich cyngor.† Rhaid i chi fod yn ofalus na fydd eich geiriau a'ch gweithredoedd yn lled-awgrymu beirniadaeth o'r claf neu eu gwerthoedd a'u credoau.

25 Os bydd gennych chi wrthwynebiad cydwybodol – er enghraifft, i'r cam o roi'r gorau i roi triniaeth estyn bywyd – dylech ddilyn yr arweiniad ym mharagraffau 79–80 a 47–48 ein harweiniad, *Triniaeth a gofal tuag at ddiwedd oes: arfer da wrth wneud penderfyniadau*.

26 Os mai plentyn nad ydynt yn meddu ar alluedd i wneud penderfyniad yw'r claf, ac os bydd y ddau riant‡ yn gwrthod triniaeth ar sail eu credoau crefyddol neu foesol, rhaid i chi drafod eu pryderon, gan geisio dewisiadau triniaeth a fydd yn addas i'w credoau. Dylech gynnwys y plentyn mewn ffordd briodol i'w hoedran a'u haeddfedrwydd. Ar ôl trafod yr holl ddewisiadau, os na fydd modd i chi gytuno ac os bydd triniaeth yn hanfodol er mwyn diogelu bywyd neu atal iechyd rhag dirywio mewn ffordd ddifrifol, dylech geisio cyngor ynghylch troi at y llys.

27 Mewn argyfwng, mae modd i chi ddarparu triniaeth sy'n angenrheidiol ar unwaith er mwyn achub bywyd neu er mwyn atal iechyd yr unigolyn dan sylw rhag gwaethygu, heb sicrhau caniatâd, neu mewn amgylchiadau arbennig, yn erbyn dymuniadau unigolyn sy'n meddu ar gyfrifoldeb rhiant.

28 Am gyngor pellach ynghylch rhoi caniatâd i driniaeth sy'n ymwneud gyda phlant ac oedolion, gan gynnwys oedolion heb alluedd, gweler ein harweiniad *Caniatâd: cleifion a meddygon yn gwneud penderfyniadau gyda'i gilydd* a *0-18 oed: arweiniad i bob meddyg*.

---

* Ymddiriedolaeth GIG Airedale v Bland [1993] 1 All ER 821; Re JT (Oedolyn: Gwrthod Triniaeth Feddygol) [1998] 1 FLR 48 ac Re AK (Triniaeth Feddygol: Caniatâd) [2001] FLR 129.

† Er enghraifft, mae gan nifer o Dystion Jehofa wrthwynebiadau cryf i ddefnyddio gwaed a chynhyrchion gwaed, a bydd nifer yn eu gwrthod hyd yn oed os byddant yn marw o ganlyniad efallai. Mae modd i bwyllgorau cyswllt ysbyty a sefydlwyd gan Gymdeithas y Ddisgwylfa (corff llywodraethu Tystion Jehofa) gynnig cyngor ynghylch polisi cyfredol y Gymdeithas. Yn ogystal, maent yn cadw manylion am ysbytai a meddygon y mae ganddynt brofiad ym maes gweithdrefnau meddygol 'heb waed'.

‡ Mae caniatâd un rhiant yn ddigonol, gweler Re N (Plentyn: Crefydd: Tyst Jehofa) [2011] EWHC 3737 (Fam).

Trafod credoau personol gyda chleifion

29 Wrth asesu cyflyrau claf a chofnodi eu hanes, dylech ystyried ffactorau ysbrydol, crefyddol, cymdeithasol a diwylliannol, yn ogystal â'u symptomau a'u hanes clinigol (gweler paragraff 15a *Arfer meddygol da*). Felly, efallai y bydd yn briodol holi'r claf am eu credoau personol. Fodd bynnag, ni ddylech roi pwysau ar glaf i drafod neu i gyfiawnhau eu credoau, neu absenoldeb y rhain.

30 Yn ystod ymgynghoriad, dylech sicrhau eich bod yn cadw'r drafodaeth yn berthnasol i ofal a thriniaeth y claf. Os byddwch yn datgelu unrhyw wybodaeth bersonol i glaf, gan gynnwys trafod credoau personol gyda chlaf, rhaid i chi fod yn ofalus iawn na fyddwch yn torri'r terfyn proffesiynol* sy'n bodoli rhyngoch chi. Mae'r terfynau hyn yn hanfodol er mwyn cynnal perthynas o ymddiriedaeth rhwng meddyg a chlaf.

31 Mae modd i chi drafod eich credoau personol chi, ond dim ond os bydd claf yn eich holi amdanynt mewn ffordd uniongyrchol, neu'n dynodi y byddent yn croesawu trafodaeth o'r fath. Ni ddylech wthio eich credoau a'ch gwerthoedd ar gleifion, neu beri gofid trwy eu mynegi mewn ffordd amhriodol neu ddideimlad.

Atodiad cyfreithiol

Mae'r atodiad hwn at ddibenion cyfeirio yn unig. Ni fwriedir iddo gynnig datganiad cynhwysfawr o'r gyfraith neu restr o'r ddeddfwriaeth a chyfraith achosion berthnasol, ac nid oes modd iddo ddisodli'r cyngor cyfreithiol diweddaraf ychwaith.

Deddf Erthyliadau 1967

Yng Nghymru, Lloegr a'r Alban, caiff yr hawl i wrthod cymryd rhan mewn gweithdrefnau terfynu beichiogrwydd (ac eithrio pan fo'r terfyniad yn angenrheidiol er mwyn achub bywyd neu atal anaf difrifol i'r fenyw sy'n feichiog), ei diogelu gan y gyfraith dan adran 4(1) y Ddeddf.

Mae'r hawl hon wedi'i chyfyngu i wrthod cymryd rhan yn y weithdrefn(gweithdrefnau) eu hunain ac nid i'r broses o gynnig gofal, cyngor neu reolaeth cyn y driniaeth neu ar ol y driniaeth, gweler achos Janaway: Janaway v Awdurdod Iechyd Ardal Salford [1989] 1 AC 537

Gogledd Iwerddon

Nid yw *Deddf Erthyliadau 1967* yn berthnasol yng Ngogledd Iwerddon. Y ddeddfwriaeth berthnasol yng Ngogledd Iwerddon yw *Deddf Troseddau Corfforol 1861 a Deddf Cyfiawnder Troseddol (Gogledd Iwerddon) 1945*.

Deddf Ffrwythloniad Dynol ac Embryoleg 1990

Mae adran 38 y Ddeddf yn atal unrhyw ddyletswydd rhag cael ei rhoi ar unigolyn i gymryd rhan mewn unrhyw weithgarwch a lywodraethir gan y Ddeddf.

Deddf Enwaedu Benywod 2003

Mae'r Ddeddf yn gwahardd amrediad o weithdrefnau ar organau cenhedlu benywaidd, ac eithrio pan fo'r rhain yn angenrheidiol am resymau iechyd neu er mwyn cynorthwyo genedigaeth plentyn. Mae enwaedu benywod yn codi materion yn ymwneud ag amddiffyn plant. Am wybodaeth bellach, trowch at ein harweiniad, *Diogelu plant a phobl ifanc: Cyfrifoldebau pob meddyg* (2012).

---

* Rhaid i chi ddilyn ein harweiniad ynghylch cynnal terfyn proffesiynol rhyngoch chi a'ch claf. Cyngor Meddygol Cyffredinol (2013) *Cynnal terfyn proffesiynol rhyngoch chi a'ch claf* Llundain, CMC.

Deddf Cydraddoldeb 2010 (a deddfwriaeth gyfatebol yng Ngogledd Iwerddon)

Mae'r *Ddeddf Cydraddoldeb* a deddfwriaeth gyfatebol yn gwahardd gwahaniaethu yn erbyn neu aflonyddu uniongyrchol neu anuniongyrchol ar gleifion ar sail nodwedd a ddiogelir. Y nodweddion a ddiogelir yw: oedran, anabledd, ailbennu rhywedd, priodas a phartneriaeth sifil, beichiogrwydd a mamolaeth, hil, crefydd neu gredo, rhyw a chyfeiriadedd rhywiol.

Bydd gwahaniaethu uniongyrchol yn digwydd pan fydd unigolyn yn trin unigolyn arall mewn ffordd lai ffafriol nag y maent yn trin neu y byddent yn trin eraill, oherwydd nodwedd a ddiogelir.

Bydd gwahaniaethu anuniongyrchol yn digwydd pan fydd unigolyn (A) yn gweithredu darpariaeth, maen prawf neu arfer ar gyfer unigolyn arall (B), y mae'n ymddangos yn niwtral, ond y mae'n rhoi B dan anfantais a phobl eraill y mae B yn rhannu nodwedd a ddiogelir gyda nhw, ac nad oes modd dangos bod hynny yn rhywbeth y mae modd ei gyfiawnhau.

Bydd aflonyddu yn digwydd pan fydd ymddygiad unigolyn yn ymyrryd ag urddas unigolyn arall neu'n creu amgylchedd bygythiol, gelyniaethus, diraddiol, bychanol neu sarhaus i'r unigolyn hwnnw, neu pan fo'r ymddygiad yn cael yr effaith honno (adran 26). Am fanylion pellach ynghylch gweithredu nodweddion a ddiogelir a gwahaniaethu wrth ddarparu gwasanaethau iechyd, trowch at y *Ddeddf Cydraddoldeb* neu dylech geisio cyngor cyfreithiol.

Deddf Cydnabod Rhyw 2004

Mae *Deddf Cydnabod Rhyw 2004* yn pennu cyfrifoldebau penodol ynghylch cynnal cyfrinachedd. Mae Adran 22 y Ddeddf yn nodi ei bod yn drosedd i unrhyw unigolyn y maent wedi sicrhau gwybodaeth o ganlyniad i rôl swyddogol, ddatgelu bod gan unigolyn dystysgrif cydnabod rhyw neu wneud unrhyw beth a fyddai'n gwneud datgeliad o'r fath. Mae G*orchymyn Cydnabod Rhyw* (*Eithriadau i'r Drosedd o Ddatgelu*) *2005* yn creu eithriad i Adran 22 ar gyfer gweithwyr gofal iechyd proffesiynol, lle y mae'r:

- Datgeliad yn cael ei wneud i weithiwr gofal iechyd proffesiynol
- Caiff y datgeliad ei wneud at ddibenion meddygol, ac
- Mae'r unigolyn sy'n gwneud y datgeliad o'r farn resymol bod yr unigolyn dan sylw wedi rhoi eu caniatâd i'r datgeliad neu nad oes modd iddynt roi caniatâd o'r fath.

Deddf Hawliau Dynol 1998

Mae'r *Ddeddf Hawliau Dynol* yn cynnwys y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol yng nghyfraith y DU. Mae Erthygl 9 y Confensiwn yn ymwneud â'r hawl i ryddid meddwl, cydwybod a chrefydd. Mae'n cynnig hawl absoliwt o ran meddu ar gred, ond mae'r hawl i weithredu yn unol â hawliau neu i fynnu bod eraill yn cydymffurfio gyda nhw yn destun amod, ac nid oes modd ei ddefnyddio er mwyn cynorthwyo gweithredu sy'n tramgwyddo hawliau a rhyddid eraill.

Cyhoeddwyd Mawrth 2013
© 2013 Cyngor Meddygol Cyffredinol
Mae CMC yn elusen wedi'i chofrestru yng Nghymru a Lloegr (1089278) a'r Alban (SC037750)

Cod: GMC/PERB-W/1114